

Peter Wust moet wel tusschen primaire en secundaire naïviteit onderscheiden; de eerste is aan de ascetische zelfconcentratie nog niet toegekomen, de tweede kwam er al overheen.

Maar hoe dit zij: de ambtelijke en elk oogenblik zich continueerende zelftucht van den „van boven af" verordineerde, die ook weer „van boven af" bekwaamd zich weet, en dus de permanente praesentie van de wet en van den Geest Gods in bewuste zelfbinding noodig heeft in en tot een concrete doelstelling in elk oogenblik van zijn geschiedenis, dit werd vergeten, ja, verworpen.

Als de kinderen zijn, — de naïviteit!

Maar men vergist zich in zulke weergave van Christus' woord. Het is gemakkelijk, een kind te zijn, doch o zoo zwaar is het, ALS een kind te WORDEN. Daarom staat er ook iets in den tekst, dat voorafgaat. Er staat: zoo gij u niet bekeert. Zoo gij niet rechtsomkeer maakt.

En dat is gezegd tot groote, en tot grootsche menschen. Die de kwestie van hun persoonlijke grootheid en nog-meer-dan-grootheid hadden opgeworpen, met het fatale gevolg, dat zij hun ambt zouden hebben verwaarloosd en deszelfs mandaten niet meer hebben aangehouden.

En tot zulke lieden zegt de Christus nu: gij hebt te WORDEN als de kindkens. Dat vraagt bekeering, zelftucht, zelfkustijding. Zelfsnijding om der wille van het koninkrijk. Maar die bekeering leidt dan niet tot kinderlijkheid (of kindsheid), niet tot secundaire naïviteit (of het verroesten van de remmen die de eerste zich zag aanleggen). Want ze brengt u niet tot het kind-zijn (andermaal), doch tot het als-een-kind-zijn (voor de eerste maal).

Want dit woord van Christus prijst geen ontzinken aan het ambtelijke besef en aan de ambtsgedachte en aan de ambtelijke zelfbepaling aan.

Integendeel: als een volwassene, die zich niet een ander meten kan, wordt als een kind, en dit op bevel, en in bekeering, dan is dat de zwaarste ambtsverrichting. Zwaarder lijdt er geen, dan deze. Zijn loon is dan ook pas groot — in de hemelen.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

ZELFSTANDIG OPTREDEN IN DE POLITIEK?

VII.

Laat men nu de Dordtsche Leerregels spreken, dan komt er een heel ander geluid tot ons dan dr Diepenhorst ons liet hooren. Wat hij zegt is in feite niet anders, dan een door de kerk veroordeelde meening.

Niet, dat die veroordeeling aanstonds gekomen is. Veroordeelingen komen altijd later dan kerkelijke oordeelen. Er moet eerst een conflict zich voordoen, eer het tot een veroordeeling komt.

Ik ben er dan ook zeker van, dat prof. dr I. A. Diepenhorst uit auteurs van gereformeerden naam en ook wel gereformeerden zin genoeg uitspraken vinden kan, die denzelfden kant uitvoeren als hij. We bedoelen met name auteurs uit de eerste dagen na de Reformatie. Over het „natuurlijk licht", de „ingeschapen Godskenis", het „boek der natuur", het andere „boek der consciëntie" (dat velen ten onrechte altijd vertalen als „geweten", maar dat soms niets anders is dan het latere duitse „Bewusstsein") hebben velen hunner warme betoogen ten beste gegeven. Ze hebben geroemd in de „aangeboren ideeën"; geloofd hebben ze aan „algemeene kennis-inhouden" of „commune noties", die aan alle menschen eigen waren, en die bij onderscheiden auteurs ook wel in korte stellingen worden geformuleerd, en die op het terrein van „leer" en „leven" liggen, om de vaak onjuist uitgewerkte onderscheiding tusschen die beide nu even vol te houden. Bijvoorbeeld: dat God bestaat, dat men ieder het zijne geven moet; sommigen dachten daarbij ook nadrukkelijk aan het bestaan van een persoonlijk God.

Deze oudere auteurs van kort na de Reformatie bleven hier nog zeer voorzichtig; meestal beperken ze zich tot zes of zeven van zulke „commune noties". Ze waren voorzigtiger dan dr V. Hepp, die in zijn dissertatie sprak van „groepen" van „centrale waarheden", die aan alle menschen eigen zouden zijn, en waarvan de zekerheid door den H. Geest met een algemeen(!) inwendig, on-vertandelijk en on-vertelbaar getuigenis-des-H.-Geestes hun zekerheid schonk. Hun: d.w.z. allen menschen.

Dat die oudere theologen van de eerste dagen na de groote Reformatie zoo spraken, behoort ons niet te verwonderen. Zoals de Afgescheidenen, die een paar eeuwen van kerkelijke verkommering achter den rug hadden, in hun eerste optreden veelszins de schadelijke gevolgen van hun gebrekkigen leergang blijken te ondervinden, zoo hebben ook de eerste wetenschappelijke werkers na den Reformatietijd ongelooflijke moeite gehad, om zich van de scholastiek en haar doodelijke omarming vrij te maken. De Middeleeuwen, die in een bepaald opzicht „duister" heeten mogen, maar in ander opzicht schitterend waren, zóó, dat we nog dagelijks jaloersch erop

mogen zijn, hadden de geesten stevig in hun ban gehad. Het valt niet mee, van Aristoteles, den grieksch filosoof en rede-verheerlijker, af te komen; of van de door de kerk vertroetelde mystiek der pantheïsten de werkelijke fouten bloot te leggen; en aan de hooggeloopte Rede den scheidbrief te lezen, dien God haar gaf voor het geval dat zij aan Hem den haren zou geroekt hebben. We willen menschen als Alsted, om maar één naam te noemen — er zijn er meer — in dezen niet uit de hoogte, van de „veilige" positie achter een bureau, veroordeelen.

Maar we mogen dan ook niet vergeten, hoe het met de kerk, d.w.z. met de gemeenschap van belijders, verder is gegaan. Toen de filosofie van Cartesius (1596—1650), den man, die op de jezuitencatechisatie had kunnen leeren wat gereformeerden op de hunne destijds doceerden, en wat Diepenhorst vandaag aan onze jeugd onderwijst, uit de daar geponeerde „algemeene noties" en „aangeboren ideeën" consequenties trok, die straks de onderbouw werden van een door en door valsche filosofie, toen schrok de kerk. Maar ze was te voren al geschrokken van de Remonstranten. De jezuitenleerling Cartesius was nog maar kadet, toen hij te Breda in dienst van Prins Maurits trad (de jezuitenleerling in dienst van den protestant, en in beide door hem ontmoete groepen is er de nadering van de leer der „aangeboren", algemeen-menschelijke rede-inzichten). Maar zijn verschijning in Breda valt toch in 1618, en toen begon in Dordrecht de beroemde synode, die te oordeelen kreeg over wat de Remonstranten hadden geleerd ook over den zegen van het natuurlijk licht. En als deze synode, waarin heel de toenmalige orthodoxie, „oecumenisch" in grootschen stijl, had te oordeelen over wat de Remonstranten tot haar groote ontsteltenis hadden geleerd, toen was het oordeel niet malisch. En Cartesius werd er bij voorbaat afgewezen, juist in zijn „onderbouw". Gemeene gratie? Ja, Dordrecht kent die klanken, en weet ons te zeggen, dat de Remonstranten daaronder het „natuurlijk licht" verstaan; het zou later aan een dissertatie van dr Prins, onder leiding van dr Hepp, beschoren blijven, te verzekeren, dat de dordtsche vaders de gereformeerden lieten zeggen, wat ze van de Remonstranten constateerden, dat n.l. voor HEN („ipsis") het natuurlijk licht gemeene gratie is. (III-IV. Verw. d. Dw., paragraaf 5). De REMONSTRANTEN hadden geleerd (en leg daar nu eens naast de verleden week uit Diepenhorst's Handleiding gegeven citaten), dat de natuurlijke mensch de „gemeene gratie" van het natuurlijk licht, de na den val den mensch gelaten gaven, zóó goed kon gebruiken, dat hij door dat goede gebruik kon verkrijgen meerdere, n.l. evangelische genade.

Zegt Diepenhorst dat?

Neen, neen, neen.

Maar hij zegt wel iets anders. Hij zegt wel, dat de onwedergeborene, de natuurlijke mensch, het natuurlijke licht tot op zekere hoogte goed kan gebruiken. Het was, zoo leert hij, voor feitelijken en zelfs voor LEERSTELLIGEN uitbouw vatbaar, ook zonder bijzondere nieuwe opening. Uitbouw. Leer-stellige uitbouw. Resultaat van dit gebruik? Een bevredigende staats-inrichting; nog al geen kleinigheid. En ook: een niet onverdienstelijke rechts-beschouwing. Evenmin een bagatel. Met als gevolg: een zeker natuurrecht. Rechts-bewustzijn: Bewustzijn. Recht en staat hier dus partieel opgebouwd uit wat algemeen-menschelijk is. DAARIN DUS GEEN ANTITHESE. Zelfs de „algemeene noties" van Alsted e.a. komen voor den dag bij Diepenhorst: verankerde rechtsbesseffen („ieder het zijne geven", zei Alsted). „Het bestaan van een levend Al-bestuur-der" (ook een der „noties", die Alsted communu noemt).

Maar de Dordtsche synode trekt nu tegen dit front ten strijde. Ze geeft kerkelijke uitspraken ertegen voor alle faculteiten en levenskringen bruikbaar en te bewaren. Ze ontkent de afwezigheid van de antithese in de regionen van het natuurlijk licht. Zelfs in civiele zaken(!) gebruikt de natuurlijke mensch dit natuurlijk licht, dat niet meer is dan een zeker (aliquid) licht, NIET GOED (III-IV, par. 4). Ook niet in natuurlijke zaken (zelfde plaats). Integendeel, hoe dat licht ook voorts moge zijn, hij bezoedelt het algeheel. Al-geheel (totum). Op een of andere manier? Welneen, op allerlei manieren (variis modis). Dit alles stelt hem voor God zonder verontschuldiging (a.w.). In on-gerechtigheid houdt hij het ten onder, net zooals Paulus het in Romeinen 1 van de heideneu zegt.

Hier vervalt de idee van een uitbouw in leerstellige vorm. Hier verdwijnt de toepassing in een staatsinrichting. Hier wordt geloofend de coöperatie („concurrentie") van natuurlijk licht en genadelijk in den bovenbouw, die evangelisch is insover „rijker" licht komt schijnen. Hier is de antithese niet een ding, dat pas later optreedt, als men n.l. toekomt aan wat Diepenhorst noemt het „rijkere" licht, geschonken in het Woord. Want de antithese is er van den aanvang af; ze ligt in het hart. Ze is oorzaak, dat de mensch ALLE licht, niet alleen maar dat „rijkere"(!) maar óók het wettische, en ook het natuurlijke ten onder-houdt, en geheel bezoedelt. Zoodat elke uit zulke menschen opgebouwde staats-

inrichting, b.v. ook en juist die van de Romeinen (ten onrechte genoemd het volk van het uit gemeene gratie triumfantelijk verkregen „recht") een monstrueus machtsinstituut van „ongerechtigheid" wordt. Net zoo goed als het Personalistisch Socialisme van prof. Schermerhorn. Geen plaats is hier gelaten voor wat Diepenhorst toch maar constateert: een gemeenschappelijke grondslag tusschen rechts en links. De antithese is geen afscheidingsmuur in den bovenbouw, die oprijst, of liever gedacht wordt op te rijden boven de „kelder"-verdieping, waarin rechts en links krachtens „algemeen"-menschelijke gaven van natuurlijk licht nog samenwerken. Integendeel. JUUST in de „KELDER"-verdieping komt de antithese voor den dag: daár liggen de fundamenteu, en legt men ze.

Wij kunnen het niet anders zien, dan dat Diepenhorst hier de gereformeerde belijdenis verloochent, juist op dat punt, waar de gereformeerde jeugd ze weer broodnoodig met huivering heeft te zien: den opbouw van de staatsinrichting, de constructie van de rechtsleer, en wat dies meer zij. Wij willen geen vrede hebben met een universaliteit, die theologen oproept, tot in schorsing etc. toe, toch de uitspraken van 1942 (ook inzake de „gemeene gratie") te „handhaven", terwijl tegelijkertijd de juridische faculteit haar studenten het anders laat zeggen dan de Dordtsche Leerregels. Wij willen geen politieke voorlichting, die in een tijd van Schermerhorn, en van de Partij van den Arbeid, en van het Barthianisme, de antithese wel uitroept (want we moeten vooral Kuyper's klanken niet verliezen), doch die tevens de antithese loochent, daar waar ze haar scherpste tegenstellingen laat zien — aan den geloovige — en waar dus de antithese-léer ze heeft aan te wijzen, met den meesten nadruk en in de horribelste duidelijkheid. Op dat punt waar de belijdenis onze jonge menschen wil leeren schrikken, daar leert Diepenhorst in een officiële handleiding voor A.R. jongerenclubs ze vroolijk zingen, dat het nog al meevalt. Ook Kuyper heeft gesproken van de heideneu, die nog al meevielen; ook van hem is de leer, dat er in de gemeene gratie (niet in de natuur als zoodanig) een PROGRESSIEVE WERKING is („progressief" is ook van dr Hepp een lievelingsterm).

We hebben van deze dingen rekenschap gegeven — in den organisatorischen weg — in ons rapport, ingediend ter synode, vóór het schisma, dat ze in het leven riep. Zij heeft die rapporten en dus ook het onze achterwege gehouden, ondanks de andersluidende beloften. Toen hebben we na den oorlog in ons blad het laten afdrucken; onze lezers kunnen dus daarnaar verwezen worden. Ook voor het ontvangen van positieve vingerwijzing in dezen.

En nu de A.R. partij langs organisatorischen weg om een handleiding op tafel legt, waarin deze van de belijdenis afwijkende opvattingen worden gelegd tot grondslag van eigen politiekeu opbouw in leer-stellige vorm, nu moeten we spreken. We hebben niet voor de grap dat rapport destijds geschreven; we deden dat voor diezelfde jonge menschen, die nu door Dijk en Ridderbos (e.a.) worden gebracht onder de leiding van dr Diepenhorst. En als we deze dingen openlijk zeggen, dan is dat niet on-organisatorisch, maar een positieve dienst aan de A.R. beginselen, en dus ook aan de A.R. Partij, als ze maar hooren wil.

Als evenwel soms kiesverenigingen, die weigeren een spreker te laten optreden, die deze principieele vragen behandelt, wel, om diens invloed te breken, langs organisatorischen weg vergaderingen beleggen om de bezwaren weg te redeneeren, en tevens de jeugd aan dergelijke lei-draden zich laten te gast gaan, dan zijn wij geroepen, te spreken. Opat de reformatie doorga, en we antwoord geven op den zwaren tijd, waarin we onze jeugd dienen te wapenen tegen een alles overheersende eenheidsbeweging, die tenslotte opkomt uit een „natuur-recht-theorie" als ook prof. Diepenhorst feitelijk propageert.

NASCHRIFT. Indien in 't Trouw-nummer van 23 Mei j.l. de onder het hoofdtitel geplaatste letters A. I. hetzelfde zijn als A.I., dan neemt daarin dezelfde auteur, tegen wien we eenige weken geleden ons artikelje „De zeere plek" schreven (het bleef ter drukkerij wachten), het woord over „Kerk en Politiek". Wij behooren tot diegenen, die probeeren nog wat te redderen. Maar dit artikel geeft mij het onprettige gevoel, dat 't toch niet geeft, omdat men niet eens goed luistert.

Schrijver begint met enkele juiste opmerkingen. Maar als hij de kerk een „bezielende" kracht wil doen oefenen op de christelijke politiek, dan vullen we aan: „bezielen" kunnen óók de heideneu, „belijden" alleen de christeneu; we willen dus meer dan de rol van bezieler. „Als de dominee van onze kiesverenigingen weg-blijft, gaat het mis", zegt schr. Maar het gaat vooral mis als hetzij de dominee, hetzij een politicus betoogen houdt, tengevolge waarvan de kiesverenigingen nalaten erop te letten of de belijdenis leeft voor de leiders. En voor de mannen, die ons vertegenwoordigen. In de belijdenis heeft men alle dominees en alle andere leden van kerk en..... kiesvereniging bijeen. Is die belijdenis levend, bij de representanten, dan zal die bezieling van-zelf wel komen.

Dat de kerk de politiek heeft te verstaan naar haar „eigen aard" is juist. Laat de politiek bedenken, dat óók de kerk haar eigen aard heeft. En dus begrijpen, dat wij kerkelijke vonnissen willen lezen, zooals ze er staan, d.w.z. als uitsluiting uit het rijk der hemelen, als we blijven bij wat de kerk zonde noemt. En als wij dan in de kerk worden uitgesloten, en een oogenblik,

later in
we gun
met zulke
creeet ges
bos e.s.
christen-
hierover
is geen
en dus
tegen h
christelij
van k o l
Dr Colij
nog m
dat de
gevoerd
Latijn w
was in pl
bij ons h
stoken w
vergader
in het z
zaal tege
verband;
Diepenbo
aan de s
partij on
studente
zien? Ke
schr. W
ginsel
neen.
Politiek
Juist dan
partijfig
En als d
en Belij
ten" gev
ook in d
uitsprake
dat terw
veelszins
schen.
hem in d
schreven.
Over t
de auteu
litiek is p
politiek
duizend
drijf ach
die is on
dient zijn
auteur v
„theologi
de politi
recht").
gemeene-
baan hie
en dus al
t werk.
zwaren t
op-positie
kend het
tegen Co
zuchten;
kwestie.
dankte, d
gang geb
redeneer
politiek
aan: uw
De sch
een strijd
de kunst
recht is s
weten. H
blijft wor
Wie dit
heden, w
Vergete d
daar roe
„kunst" v
gescheide
Het sk
zouden a
recht ont
afdwingl
recht we
waarin z
recht des
Gods nau
argument
En wij
dit bedri
van „del
doen van
Niet ma
tafel zit,
voorlicht
Geloof:
toe te ve
bedoelen;
werken. I
pende we
Maar zeg
ten dage
BEGINSE
worden v
selen (!)
„straffen"
auteur in
wat voor
hebben u
kerk m
politiek
„dood" d
Zondags?
toch eens